

UTVIKLINGEN PÅ ARBEIDSMARKEDET

NAVs arbeidsmarkedsprognose

Av Audun Gjerde, Kristian Myklathun, Johannes Sørbo og Eugenia Vidal-Gil.¹

Sammendrag

Den siste smittebølgen denne vinteren bremsset gjeninnhenting i norsk økonomi og på arbeidsmarkedet. Lettelsene i de nasjonale smitteverntiltakene i mai, samt lettelser i lokale tiltak i Oslo og flere kommuner i Viken, førte raskt til en betydelig nedgang i den registrerte arbeidsledigheten. Framgang i vaksineringsen av befolkningen og fallende smittetall tyder på at den gradvise gjenåpningen av samfunnet kan fortsette. Vi forventer derfor at arbeidsmarkedet vil fortsette å bedre seg fram mot 2022. Vi anslår at det i gjennomsnitt vil være 95 000 helt ledige i år og 75 000 neste år. Dette tilsvarer en registrert arbeidsledighet på henholdsvis 3,3 og 2,6 prosent av arbeidsstyrken i 2021 og 2022.

Etter en nedgang i første kvartal i år, venter vi at aktiviteten i norsk økonomi vil ta seg markert opp resten av året og neste år. Økt konsum av tjenester, som under koronapandemien har vært kraftig begrenset av hensyn til smittevern, forventes å være det viktigste bidraget til veksten i fastlandsøkonomien i år og neste år.

Vi forventer også at den økonomiske aktiviteten blant Norges handelspartnere vil ta seg opp fram mot 2022 og med det etterspørselen etter norske varer og tjenester. Økt eksport vil dermed utgjøre et betydelig bidrag til veksten i norsk økonomi de to nærmeste årene. Den offentlige etterspørselen vil også bidra positivt, og vi venter i tillegg vekst i boliginvesteringene etter flere år med nedgang. En nedgang i oljeinvesteringene vil imidlertid dempe veksten noe, særlig i 2022, men i mindre grad enn i 2020.

.....
¹ NAVs arbeidsmarkedsprognoser er utarbeidet av prognosegruppen i Arbeids- og velferdsdirektoratet. Artikkelen er basert på informasjon tilgjengelig per 8. juni.

Gjenåpning og fallende ledighet

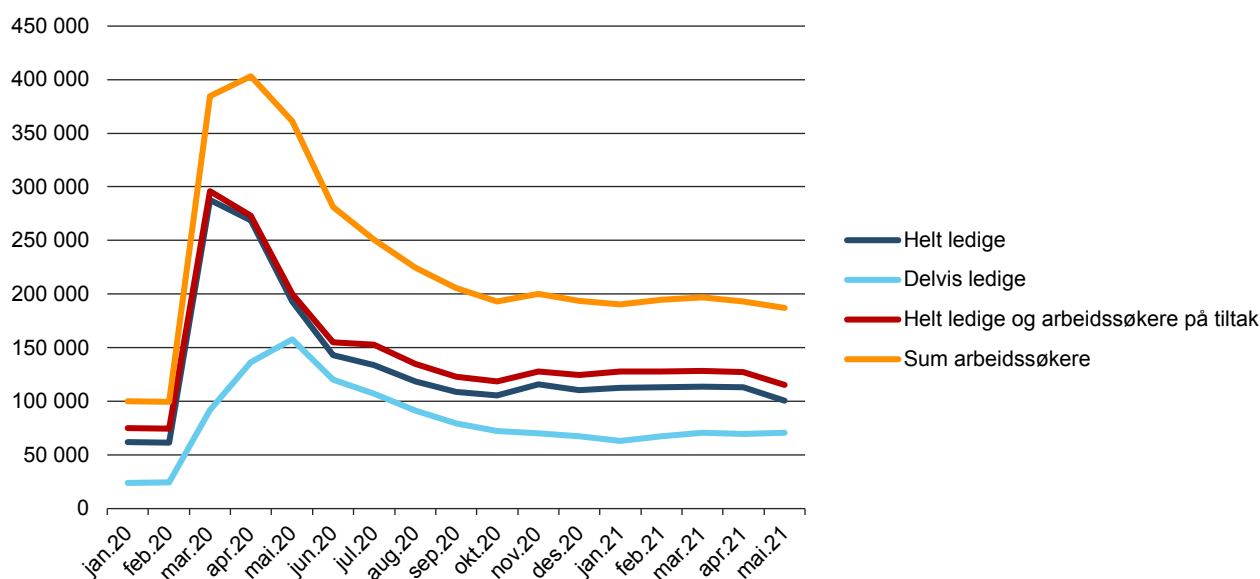
I første halvår 2021 har koronapandemien i stor grad preget arbeidsmarkedet. Vi gikk inn i 2021 med svært høy ledighet, og fram til påske var situasjonen preget av økt smittetrykk og innstramminger i smitteverntiltak. Det bidro også til at antallet arbeidssøkere igjen økte noe fra januar til mars, særlig i de næringene og geografiske områdene som ble direkte berørt av strengere smitteverntiltak. Etter påske har dette endret seg. En stadig større del av befolkningen er vaksinert, og smittetrykk og antall innleggelser som følge av korona har falt. Det har bidratt til at man har kunnet lette på smitteverntiltak, også i Oslo og Viken som lenge har hatt de strengeste restriksjonene. Dette har resultert i en betydelig nedgang i antallet arbeidssøkere etter påske. Justert for normale sesongvariasjoner falt antallet arbeidssøkere registrert hos NAV med om lag 10 000 personer fra utgangen av mars til utgangen av mai (figur 1). Ser vi kun på de som er helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak har nedgangen vært noe større, men en del av de som var helt ledige har blitt delvis ledige i stedet.

Ved utgangen av mai var det registrert 183 900 arbeidssøkere hos NAV, noe som utgjør 6,5 prosent

av arbeidsstyrken. 111 600 av disse var registrert som helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak, mens 72 300 var delvis ledige.

Det er i stor grad permitteringer som har drevet utviklingen i arbeidsledigheten gjennom pandemien. Vi gikk fra om lag 5 000 permitterte til 275 000 permitterte i løpet av noen uker våren 2020 (figur 2). Etter dette falt antallet permitterte kraftig utover våren og sommeren, før nye innstramminger i smitteverntiltakene igjen medførte flere permitteringer mot slutten av 2020 og de første månedene i 2021. Fra starten av november til midten av april gikk antallet permitterte fra om lag 54 000 til 80 000 (ikke sesongjustert), mens antallet arbeidssøkere som ikke var permittert holdt seg relativt stabilt i samme periode. Etter påske har en gradvis gjenåpning bidratt til at flere permitterte har kommet tilbake i jobb, og ved utgangen av mai var antallet permitterte kommet ned i 66 000. Dette er fortsatt et svært høyt nivå, men etter hvert som vaksinering og gjenåpning fortsetter er det grunn til å tro at mange av disse vil komme tilbake i jobb. Om lag 20 000 av de permitterte i mai har bakgrunn fra yrker innen reiseliv og transport, noe som utgjør 10,7 pro-

Figur 1. Utvikling i antall registrerte helt ledige, delvis ledige, summen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak og summen av antall arbeidssøkere per måned. Justert for normale sesongvariasjoner. Januar 2020 – mai 2021

Kilde: NAV

sent av arbeidsstyrken for denne yrkesgruppen. Videre har nesten 11 000 bakgrunn fra butikk- og salgsarbeid, mens 8 000 kommer fra serviceyrker og annet arbeid. Mer enn halvparten av de permitterte har dermed bakgrunn fra en av disse tre yrkesgruppene.

Det har vært utstrakt bruk av delvis permitteringer i denne krisen, noe som kan være en god måte å holde flere ansatte i jobb. Ved utgangen av mai var 39 000 personer registrert som delvis permittert, mens 27 000 var helt permittert. Etter påske har vi også sett en tydelig dreining fra helt til delvis permitterte, i takt med at samfunnet gradvis har åpnet mer opp. Til sammen var 2,3 prosent av arbeidsstyrken permittert ved utgangen av mai.

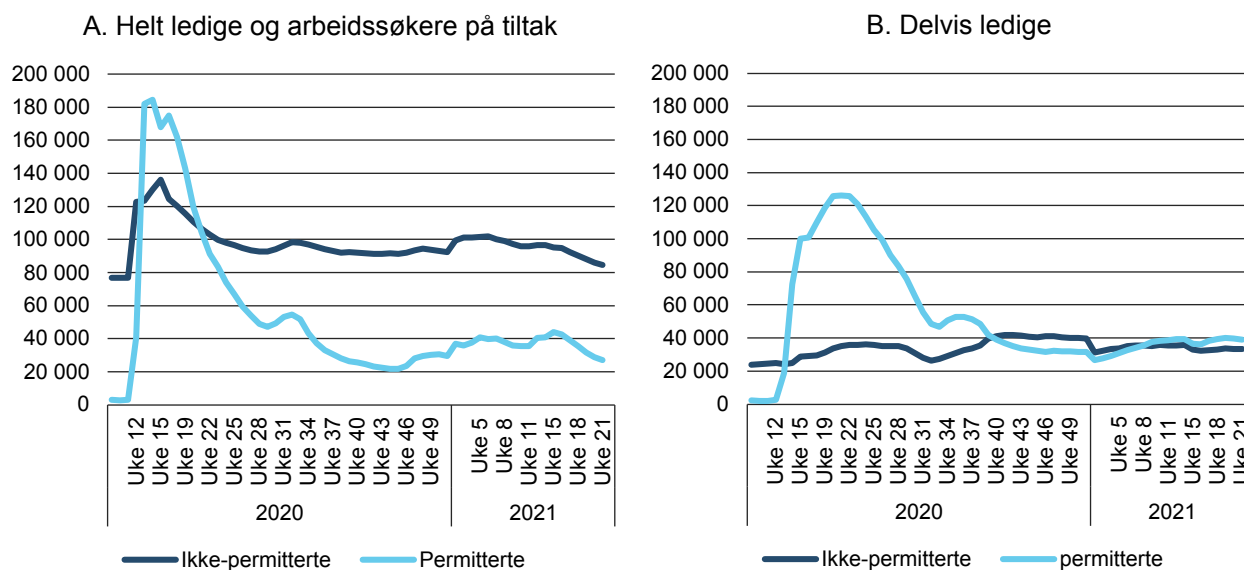
Selv om det er permitteringer som har vært drivende under pandemien, har vi også sett en kraftig økning i antallet arbeidssøkere som ikke er permittert. I første kvartal i år lå antallet arbeidssøkere som ikke var permittert rundt 130 000 – 135 000 personer, mot om lag 100 000 før pandemien inntraff i 2020. Etter påske har imidlertid også dette tallet falt, og ved utgangen av mai var 118 000 personer registrert som arbeidssøkere

hos NAV uten å være permittert. 85 000 av disse var helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak. Dette er fortsatt betydelig høyere enn før pandemien, og en del av nedgangen i april og mai skyldes normale sesongvariasjoner. Normalt vil ledigheten være på sitt laveste i mai, før flere melder seg ledig utover sommeren. I år kan det også være tilfellet at antallet nye ledige i sommer blir noe høyere enn normalt, siden en del valgte ytterligere studier i fjor på grunn av det krevende arbeidsmarkedet slik at det kommer flere nyutdannede ut på arbeidsmarkedet i år. Vi må regne med at vi også utover høsten vil ha langt flere ikke-permitterte arbeidssøkere enn vi hadde før pandemien.

Reiseliv fortsatt hardt rammet

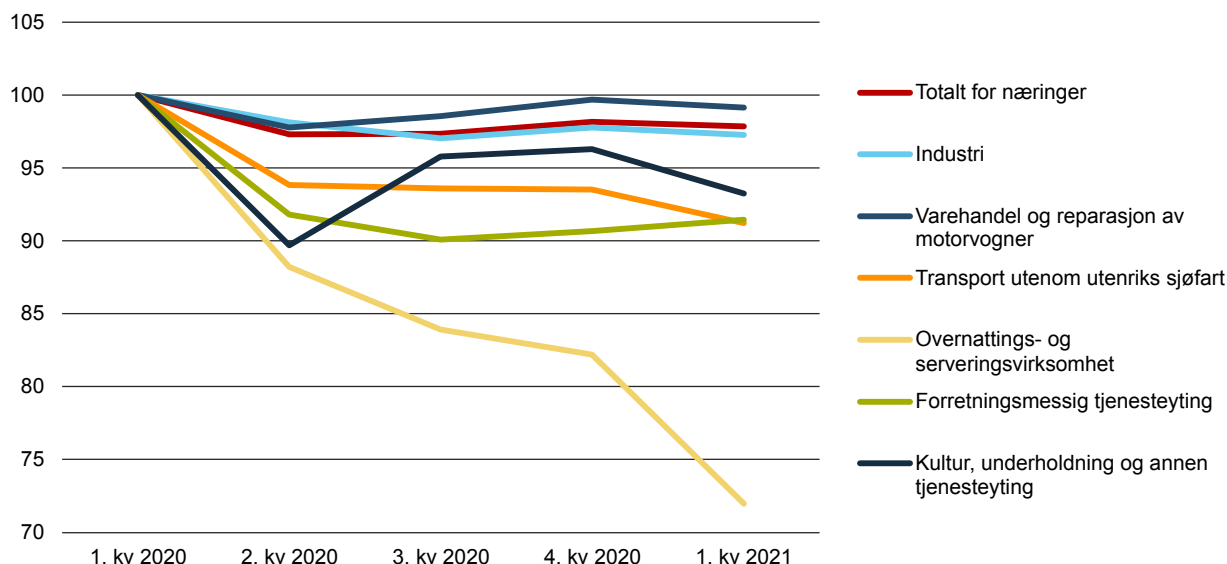
Krisen har rammet ulike bransjer og yrkesgrupper svært ulikt. I noen næringer, som for eksempel salg av byggevarer og internetthandel, har krisen ført til økt etterspørsel og behov for arbeidskraft. I andre, og særlig innen reiseliv, har utslagene vært store og negative. Ifølge tall fra nasjonalregnskapet falt sysselsettingen med om lag 60 000 personer fra første kvartal 2020 til første kvartal 2021. Halvparten av denne nedgangen kom innen overnattings- og serveringsvirk-

Figur 2. Utvikling i antall helt ledige og arbeidssøkere på tiltak (panel A) og delvis ledige (panel B), fordelt på permitterte og ikke-permitterte. Tall per uke fra februar 2020 til mai 2021

Kilde: NAV

Figur 3. Sysselsettingen i utvalgte næringer ifølge nasjonalregnskapet. Sesongjustert. Indeksert: 1. kvartal 2020 =100

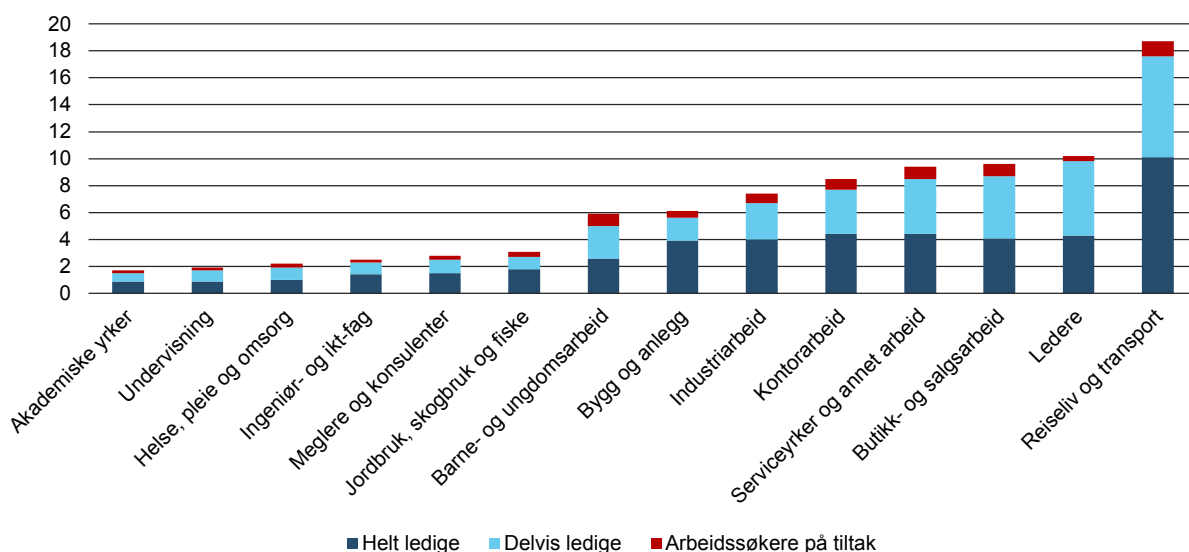

Kilde: SSB

somhet, hvor sysselsettingen i første kvartal i år var 28 prosent lavere enn i første kvartal 2020 (figur 3). Også innen forretningsmessig tjenesteyting har sysselsettingen falt mye. Dette er en næring som blant annet inneholder virksomheter som driver med utleie av arbeidskraft, men også reisebyrå og liknende.

Innen kultur, underholdning og annen tjenesteyting falt sysselsettingen kraftig da krisen inntraff sist vår. En del av disse kom tilbake i jobb da man kunne åpne samfunnet noe mer i andre halvår i fjor, før nye innstramminger igjen medførte en nedgang i antall sysselsatte i første kvartal i år.

Figur 4. Andel arbeidssøkere i prosent av arbeidsstyrken, etter yrkesbakgrunn og arbeidssøkerstatus. Mai 2021

Kilde: NAV

NAVs statistikk over antall arbeidssøkere viser samme bilde. Ved utgangen av mai var 18,7 prosent av arbeidsstyrken innen yrkesgruppen reiseliv og transport registrert som arbeidssøkere hos NAV, det tilsvarer 35 000 personer (figur 4). Om lag 20 000 av disse var permittert. For denne yrkesgruppen har ledigheten holdt seg svært høy helt siden krisen startet i mars i fjor. Yrker som i stor grad jobber i offentlig sektor har fortsatt lav ledighet, selv om det også her har vært en økning siden krisen startet.

Krisen har rammet unge, lavt utdannede og innvandrere

En analyse fra Frischsenteret (Bratsberg m.fl. 2021) viser at antall arbeidede timer falt mest blant unge, innvandrere fra nye EU-land og lavinntektsland og personer uten fullført videregående skole i 2020. Statistikk fra NAV viser også en kraftig økning i ledigheten for disse gruppene (figur 5). Krisen har rammet bransjer hvor disse gruppene i stor grad jobber, slik som overnatting og servering, serviceyrker og deler av varehandelen. For unge og personer uten videregående opplæring er utviklingen ganske lik den samlede utviklingen i antall arbeidssøkere. For

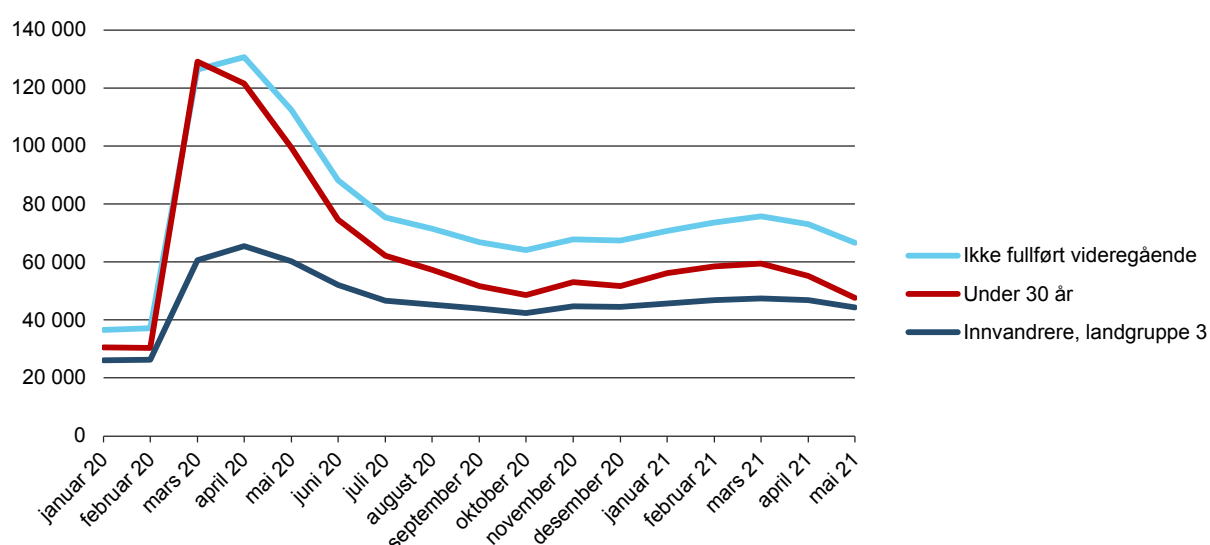
innvandrere fra landgruppe 3² økte ikke antallet arbeidssøkere like mye i fjor vår, men til gjengjeld har antallet holdt seg mer stabilt i etterkant. Alle disse gruppene er prioriterte grupper å følge opp for NAV, og erfaringsmessig kan dette være grupper som har større vanskeligheter med å komme inn i arbeidsmarkedet igjen når de blir arbeidsledige. I figur 5 kan en person være i flere av gruppene, for eksempel en ung person som ikke har fullført videregående opplæring. Til sammen var det ved utgangen av mai 113 000 personer som var i minst en av de tre gruppene. Det er dermed nå flere i en av disse tre gruppene enn det var arbeidssøkere til sammen før pandemien traff Norge.

Mange langtidsarbeidssøkere

I et arbeidsmarked med store ubalanser, slik vi har hatt det siste året, vil også flere bli langtidsarbeidssøkere. I og med at det nå er over ett år siden pandemien traff Norge, har vi også fått en stor gruppe som har

² Med landgruppe 3 menes Øst-Europa utenfor EU, Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika, samt Oseania (utenom Australia og New Zealand).

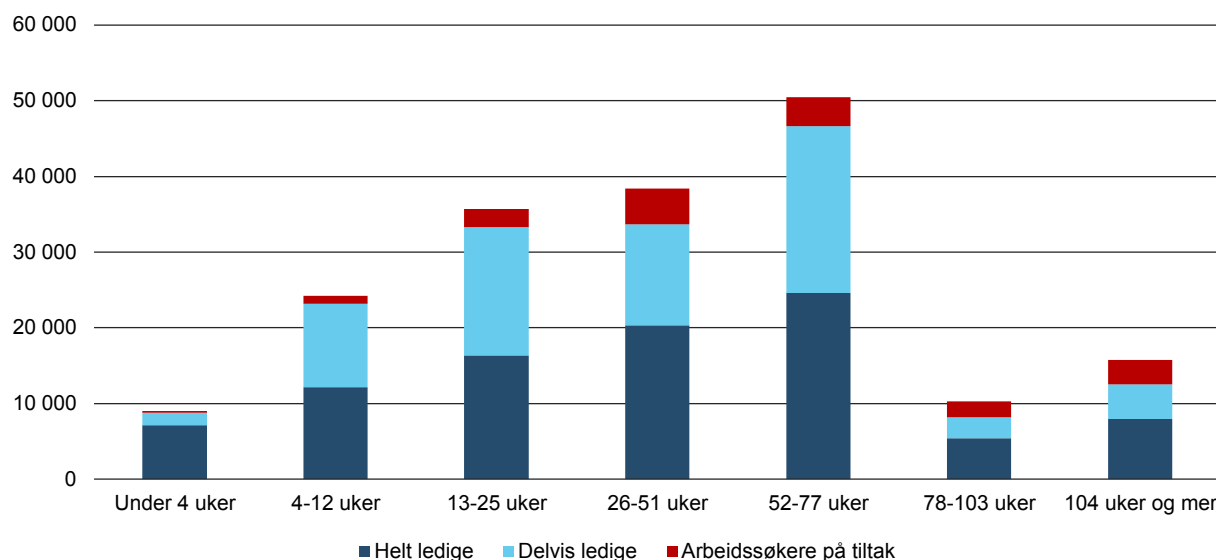
Figur 5. Utvikling i antall arbeidssøkere blant personer uten fullført videregående, personer under 30 år og innvandrere fra landgruppe 3 (Afrika, Asia mv.).

Kilde: NAV

Figurnote: En ung innvandrere fra landgruppe 3 uten fullført videregående vil være i alle tre gruppene i figuren. I mai 2021 var det til sammen 113 000 personer som var i minst en av gruppene.

Figur 6. Antall arbeidssøkere etter arbeidssøkerstatus og varighet som arbeidssøker. Mai 2021

Kilde: NAV

vært arbeidssøkere i mer enn ett år. Ved utgangen av mai gjaldt det 77 000 personer (figur 6). Hele 115 000 har vært arbeidssøkere i minst et halvt år, som er grensen for hva man vanligvis regner som langtidsarbeidssøkere. Mange er imidlertid delvis ledige, og jobber dermed fortsatt noe. Ser vi kun på de som er helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak, har 72 000 personer vært arbeidssøkere i minst et halvt år. 17 000 av disse er helt permittert.

Selv om mange av de som er permittert trolig kommer tilbake i jobb når samfunnet kan åpne mer opp, er det fortsatt en stor gruppe ledige som nå har vært arbeidssøkere lenge. Personer med bakgrunn fra reiseliv og transport er overrepresentert blant langtidsarbeidssøkere, det samme gjelder innvandrere fra EU-land i Øst-Europa og landgruppe 3, samt personer som ikke har fullført videregående opplæring.

Stor etterspørsel etter arbeidskraft

Til tross for pandemien viser både SSBs og NAVs statistikk at etterspørselen etter arbeidskraft er høy. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå falt antall ledige stillinger fra 69 000 i første kvartal 2020 til 54 000 i andre kvartal, justert for normale sesongvariasjoner. Etter dette har antallet ledige stillinger tatt seg opp, og i første kvartal i år var det 72 000 ledige stillinger.

Dermed er det kun i første halvår 2019 at SSB har målt flere ledige stillinger enn i første kvartal 2021. NAVs statistikk viser også høy og økende etterspørsel etter arbeidskraft så langt i år.

Det er likevel stor forskjell mellom ulike næringer. Innen helse, pleie og omsorg, samt offentlig administrasjon var antallet ledige stillinger markert høyere i første kvartal 2021 enn ett år tidligere. Antallet stillinger innen overnattings- og serveringsvirksomhet var derimot mer enn halvert, ifølge SSB. NAVs statistikk indikerer imidlertid tegn til bedring også i denne næringen. I både april og mai ble det registrert flere ledige stillinger for yrker innen reiseliv og transport samt serviceyrker og annet arbeid, to yrkesgrupper hardt rammet av smitteverntiltak. Trolig vil etterspørselen her ta seg ytterligere opp utover sommeren, dersom gjenåpningen fortsetter.

Utviklingen internasjonalt

Utviklingen hos våre handelspartnere er viktig for utviklingen i norsk økonomi, fordi eksporten av tradisjonelle varer og tjenester utgjør i overkant av 25 prosent av bruttonasjonalprodukt (BNP) for Fastlands-Norge og påvirker etterspørselen etter arbeidskraft direkte. I 2020 gikk 58 prosent av fastlandseksporten til EU og om lag 7 prosent til USA.

Den globale økonomien

I sine nyeste prognoser fra begynnelsen av april spår IMF en kraftig gjeninnhenting i verdensøkonomien. Etter en nedgang i det globale BNP på 3,3 prosent i fjor, venter IMF en BNP-vekst på 6 prosent i 2021 og på 4,4 prosent i 2022. De øker dermed sitt anslag for 2021 med 0,5 prosentpoeng. Kraftige smitteutbrudd siden den tid i blant annet India har imidlertid vist hvor usikre disse anslagene er.

Smitteutbruddene i blant annet India er også en påminnelse om at det vil være store forskjeller globalt i den økonomiske gjeninnhenting. Hurtig massevaksinering i høyinntektsland sørger for at mange av disse landene nå er godt i gang med gjenåpning av samfunnet og fjerning av restriktive smittevernstiltak. Samtidig står mange lavinntektsland i en svært krevende situasjon. Store smitteutbrudd vil forekomme jevnlig fram til en stor del av hele verdens befolkning er vaksinert. Ifølge IMF vil den økonomiske aktiviteten i lavinntektsland bli dempet av smittevernstiltak både i 2021 og i 2022. Dette medfører både fortsatt høy usikkerhet i verdensøkonomien, mindre turisme, og risiko for problemer med globale forsyningskjeder.

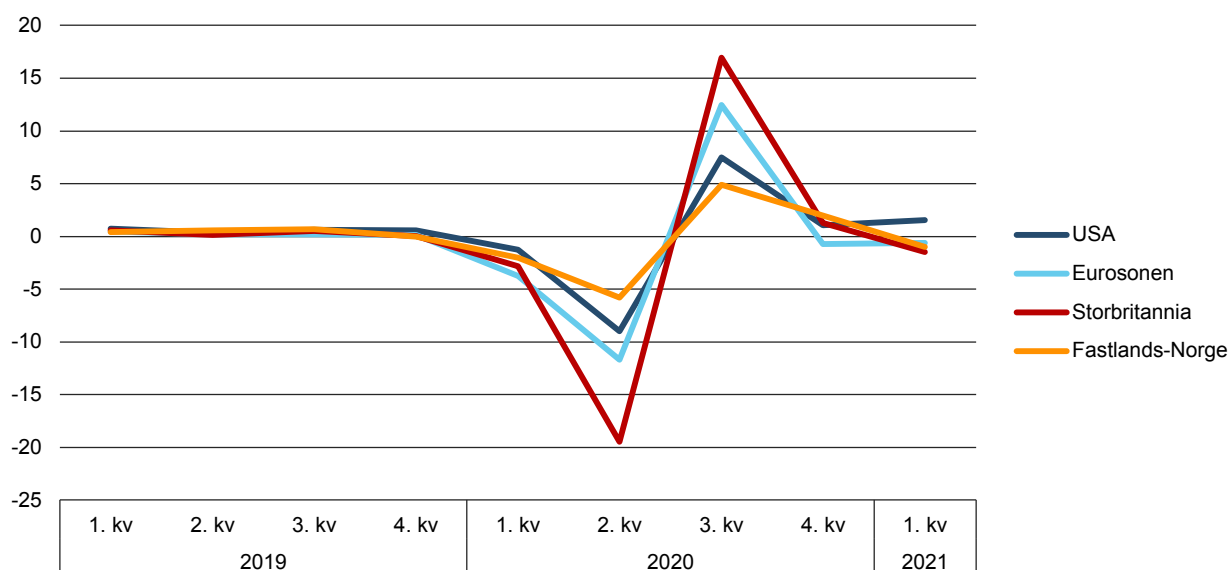
Den globale handelsaktiviteten har gradvis tatt seg opp etter et kraftig fall i april i fjor. Tall fra CPB World Trade Monitor, som lager statistikk på internasjonal handel og industriproduksjon, viser at handelsvolumet, det vil si summen av global eksport eller av global import, nådde samme nivå som før pandemien allerede i september i fjor. I mars i år var volumet høyere enn noen gang. Blant våre viktigste handelspartnere er Storbritannia et unntak, der både import og eksport gikk kraftig ned i januar i år, noe som må ses i sammenheng med landets fratredelse fra EU. Global industriproduksjon viser det samme mønsteret, og var 4 prosent høyere i mars i år enn i februar i fjor. Mye av denne oppgangen skyldes økt produksjon i Kina.

Europa

BNP i eurosonen gikk ned med 0,6 prosent i første kvartal i år, etter en nedgang på 0,7 prosent i det foregående kvartalet (figur 7). Det betyr at eurosonen på nytt er i en resesjon, da dette blir definert som to påfølgende kvartaler med nedgang. BNP i eurosonen er i årets første kvartal 1,8 prosent lavere enn samme kvartal i fjor.

Sysselsettingen gikk ned med 0,3 prosent i første kvartal i år, etter en oppgang på 0,4 prosent i fjerde

Figur 7. Kvartalsvis BNP-vekst blant Norges viktigste handelspartnere. Sesongjusterte tall. Prosent

Kilde: BEA, Eurostat, ONS og SSB

kvartal i fjor. Sysselsettingen var dermed 2,1 prosent lavere enn samme kvartal i fjor. Arbeidsledigheten var på 8,0 prosent av arbeidsstyrken i april. Dette er 0,7 prosentpoeng lavere enn toppen i august og september i fjor, men fortsatt klart høyere enn nivået før pandemien. Eurostat anslår at antallet arbeidsledige i eurosone har økt med 1,6 millioner siden mars i fjor.

I Storbritannia falt BNP med 1,5 prosent i første kvartal i år, etter en oppgang på 1,3 prosent i fjerde kvartal i fjor. Det betyr at BNP var omtrent 8,8 prosent lavere enn i fjerde kvartal 2019. Arbeidsledigheten lå på 4,8 prosent i første kvartal, 0,2 prosentpoeng lavere enn foregående kvartal, og 0,8 prosentpoeng høyere enn siste måling før pandemien.

Det begynner nå å bli en stor andel vaksinerte i vår del av verden. Andelen voksne med minst én vaksinedose nærmet seg per midten av juni 50 prosent i EU/EØS, og landene som inngår i det EU-koordinerte vaksineprogrammet vil etter planen ha nok vaksiner tilgjengelig til å kunne vaksinere store deler av den voksne befolkningen i løpet av tredje kvartal i år. Det kan fremdeles komme smitteutbrudd, men sannsynligheten for at disse vil føre til langvarige nedstengninger blir mindre for hver uke som går.

Store deler av Europa har allerede, eller planlegger i løpet av kort tid, å fjerne de mest restriktive smittevernstiltakene. Selv om lokale smitteutbrudd kan føre til forsinkelser i planene, ser man nå lyset i enden av tunnelen. Vi forventer at den økonomiske aktiviteten i eurosone vil ta seg betydelig opp i andre halvår og føre til en årsvekst i BNP på 4,4 prosent i 2021.

USA

I USA fortsatte den økonomiske gjenoppbyggingen også i første kvartal i år. Etter en stor nedgang i første halvår i 2020, har BNP i USA økt i tre kvartaler på rad. I første kvartal i år økte BNP med 1,6 prosent, etter en økning på 1,1 prosent i fjerde kvartal i fjor. Nivået var 0,9 prosent lavere enn før pandemien. Arbeidsledigheten gikk ned fra april til mai, fra 6,1 til 5,8 prosent. Selv om nedgangen i arbeidsledighet har gått noe treigere enn mange forventet de seneste månedene, ser det ut til at gjeninnhentingstakten nå har begynt å ta seg opp også på arbeidsmarkedet.

Svært ekspansiv finansiell stimuli kombinert med lav styringsrente har nok en gang vist seg å være effektive virkemidler for å få fart på økonomien. I det siste har høye inflasjonstall skapt noe frykt for at impulsene har vært for ekspansive, og at amerikansk økonomi står i fare for å bli overopphetet. Hurtig oppskalering av økonomisk aktivitet kan gi flaskehals i økonomien. Kombinert med blant annet internasjonal råvaremangel og forhøyede internasjonale fraktrater gir dette en forventning om høyere prisvekst. Dette kan tvinge den amerikanske sentralbanken til å sette opp styringsrenten tidligere enn de ellers ville ønsket, noe som kan bremse gjenoppbyggingen i den amerikanske økonomien.

USA var ikke spart for en kraftig nedgang i første halvår av 2020, men siden da har amerikansk BNP hatt god vekst, og vi forventer at økonomisk aktivitet er tilbake til nivået før pandemien allerede i andre kvartal i år, og at vi også vil se betydelig vekst i tredje kvartal. I sum venter vi en årsvekst i BNP i USA på 6,2 prosent i 2021.

Makroøkonomiske anslag for våre viktigste handelspartnere

I vår prognosebane har vi lagt til grunn at utviklingen i BNP for våre viktigste handelspartnere i prognoseperioden blir som vist i tabell 1. Våre anslag er basert på de nyeste tilgjengelige makroøkonomiske anslagene fra sentralbankene Federal Reserve (USA), ECB (Eurosone), Bank of England (Storbritannia) og Riksbanken (Sverige), samt de siste prognosene fra IMF og Norges Bank. Våre anslag er i tillegg basert på vår vurdering av utviklingen i verdensøkonomien den seneste tiden.

Tabell 1. Anslag på gjennomsnittlig årsvekst i BNP for våre viktigste handelspartnere

Land	2020	2021	2022
USA	-3,5 %	6,2 %	4,0 %
Eurosone	-6,6 %	4,4 %	4,2 %
Storbritannia	-9,8 %	6,4 %	5,5 %
Sverige	-3,1 %	3,4 %	3,5 %
Kina	2,3 %	8,3 %	5,4 %

Den makroøkonomiske utviklingen i Norge

Historisk nedgang i fastlandsøkonomien i 2020

Som følge av den omfattende nedstengningen av det norske samfunnet i fjor vår falt bruttonasjonalprodukt (BNP) for Fastlands-Norge med 2,5 prosent fra 2019 til 2020. Dette er den kraftigste nedgangen som er målt siden oppstarten av nasjonalregnskapet i 1970. Etter at de strengeste smittevernstiltakene ble lettet på, tok aktiviteten seg opp i løpet av andre halvår i 2020, men veksten avtok særlig mot slutten av fjerde kvartal (tabell 2). Veksten i norsk økonomi i fjor ble særlig dempet av lavere aktivitet i de private tjenestenæringene som ble hardt rammet av smittevernstiltak, men de fleste næringer bidro til den samlede nedgangen i fastlands-BNP.

I første kvartal i år gikk aktiviteten igjen ned som følge av nye innstramminger i smittevernstiltakene.

Igjen var det hovedsakelig tjenestenæringene som dempet den økonomiske veksten. Næringene overnattings- og serveringsvirksomhet, kultur, underholdning og annen tjenesteyting, samt transport utenom utenriks sjøfart sto for om lag halvparten av nedgangen i fastlands-BNP i første kvartal i år.

Nedgang i investeringene

De totale bruttoinvesteringene i fast realkapital utgjør om lag en tredel av fastlands-BNP og inkluderer både investeringer på norsk sokkel og på fastlandet. Både fastlandsinvesteringene og oljeinvesteringene falt betydelig i fjor, noe som gjorde at bruttoinvesteringene falt med 3,8 prosent i 2020. Både bruttoinvesteringene innen utvinning og rørtransport og bruttoinvesteringene i Fastlands-Norge falt med 4,1 prosent. Næringsinvesteringene, og da særlig innen industri og bergverk, og boliginvesteringene trakk fastlandsinvesteringene særlig ned. Bruttoinvesteringene innen offentlig forvaltning falt også, men i mye mindre grad. Bruttoinvesteringene viste imidlertid en positiv

Tabell 2. Utvalgte makroøkonomiske hovedstørrelser. Årlig vekst og sesongjustert kvartalsvis vekst. Prosent

	2019	2020	2. kv. 2020	3. kv. 2020	4. kv. 2020	1. kv. 2021
Bruttonasjonalprodukt	0,9	-0,8	-4,6	4,3	0,8	-0,6
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge	2,3	-2,5	-5,8	4,9	2,0	-1,0
Konsum i husholdninger	1,3	-6,7	-9,7	9,3	0,1	-3,9
↳ Varekonsum	0,0	5,6	6,1	5,7	1,1	-3,4
↳ Tjenestekonsum	2,8	-10,2	-16,7	12,3	0,8	-5,0
Konsum i offentlig forvaltning	1,9	1,7	-2,2	3,1	2,4	-1,5
Bruttoinvestering i fast realkapital	2,8	-3,8	-2,1	-1,0	1,3	-1,7
↳ Utvinning og rørtransport	12,6	-4,1	-4,5	-4,1	3,4	-3,6
↳ Fastlands-Norge	4,0	-4,1	-0,6	-1	0,9	-1,6
↳ Næringer	5,6	-6,1	-6,0	0,3	2,5	-0,7
↳ Industri og bergverk	24,4	-11,1	-7,8	1,8	-3,8	4,8
↳ Boliger (husholdninger)	-1,7	-4,0	0,3	-1,2	4,6	-1,0
↳ Offentlig forvaltning	7,2	-1,0	6,9	-2,4	-4,5	-3,6
Eksport i alt	0,5	-0,5	-7,1	3,8	2,2	-2,9
↳ Tradisjonelle varer	4,6	-2,2	-7,8	8,2	3,1	2,1
↳ Tjenester	3,5	-12,9	-19,5	2,7	4,5	-0,7
Import i alt	4,7	-11,9	-17,2	9,7	0,4	-5,7
↳ Tradisjonelle varer	5,7	-2,6	-7,4	12,9	1,9	-5,5

Kilde: SSB (NR)

trend gjennom året, og vokste noe i fjerde kvartal (figur 8). Særlig næringsinvesteringene, boliginvesteringene og oljeinvesteringene viste en positiv utvikling mot slutten av 2020. På den andre siden falt bruttoinvesteringene innen offentlig forvaltning betydelig i siste halvår. I første kvartal i år var det igjen en bred nedgang i bruttoinvesteringene, med unntak av bruttoinvesteringene innen industri og bergverk.

Lavere oljeinvesteringer

Oljeprisen falt kraftig i fjor vår som følge av lavere etterspørsel på grunn av koronapandemien, samt uenigheter mellom OPEC-landene og Russland knyttet til produksjonskutt. Bunnen ble nådd i april da prisen var på rundt 20 dollar fatet, men siden har prisen hentet seg kraftig inn. Ved begynnelsen av juni lå prisen på rundt 71 dollar fatet, det høyeste nivået siden mai 2019. Kontrakter for framtidige oljeleveranser indikerer at prisen vil gå noe ned de to nærmeste årene. I vår prognose har vi lagt til grunn at oljeprisen i snitt vil ligge på 65 dollar fatet i 2021 og 63 dollar fatet i 2022.

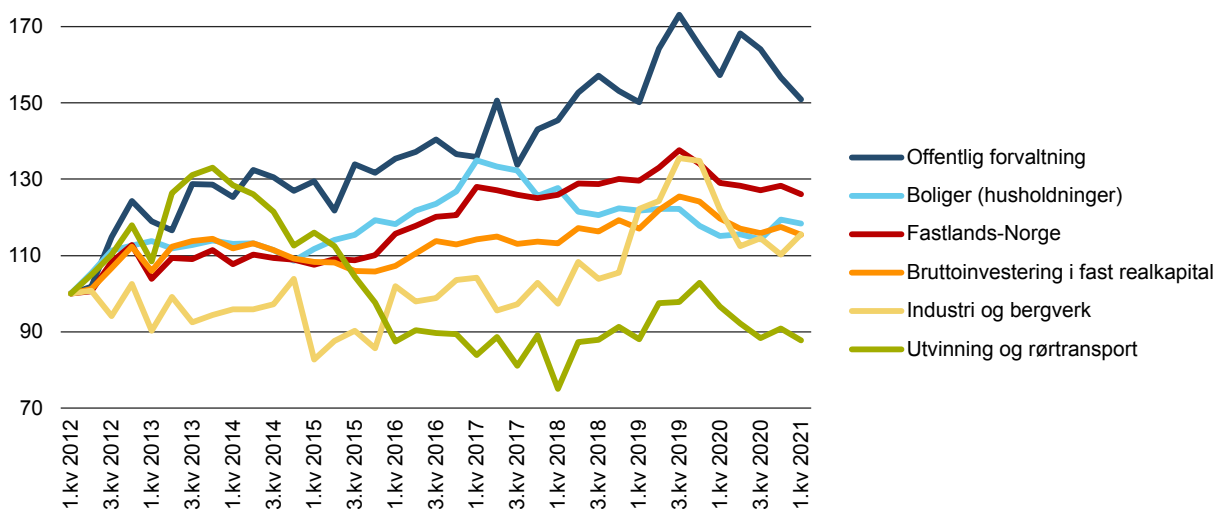
Oljeinvesteringene vokste kraftig i løpet av 2019 i kjølvannet av den oljedrevne nedgangskonjunkturen i 2014 – 2016. I fjor ble det igjen en betydelig nedgang

i oljeinvesteringene, særlig i første halvår, noe som må sees i sammenheng med koronapandemien. Nedgangen avtok gjennom året og snudde til vekst i fjerde kvartal i fjor, men i første kvartal i år var det nok en gang en nedgang i investeringene. I SSBs investeringsundersøkelse fra mai anslår operatørene på norsk sokkel at samlede investeringer innen rørtransport og utvinning av olje og gass vil bli på 182 milliarder kroner. Dette er en økning på 0,9 prosent sammenliknet med anslaget for 2020 gitt i mai i fjor, målt i løpende priser. Dette er den fjerde undersøkelsen på rad der investeringsanslagene for 2021 har blitt oppjustert, og henger sammen med både høyere oljepris og utformingen av regjeringens oljeskattepakke. Justert for prisstigning venter vi en stabil utvikling i år, fulgt av en nedgang i oljeinvesteringene neste år (tabell 3).

Nedgang i boliginvesteringene

Boliginvesteringene har falt betydelig de siste tre årene, og til tross for en sterk avslutning på året falt boliginvesteringene med 4 prosent i 2020. Boliginvesteringene falt også noe i første kvartal i år, ifølge sesongjusterte nasjonalregnskapstall. Utviklingen i boliginvesteringene følger utviklingen i igangsettningen av nye byggeprosjekter, som også har falt betydelig de siste tre årene. Summen av igangsatt bruksareal

Figur 8. Utviklingen i investeringene. Sesongjustert. Indeksert: 1. kvartal 2012=100

Kilde: SSB (NR)

til bolig i 2020 ble 2,6 prosent lavere enn i 2019, men viste en stigende trend gjennom året. Dette har snudd i år og igangsettingen har vist en avtakende trend fram til april.

Ifølge sesongjusterte tall fra SSB har boligprisene vokst kraftig det siste året etter en liten nedgang i første kvartal i fjor. Trenden har vært tiltakende, og i første kvartal i år var prisene hele 10,9 prosent høyere enn tilsvarende kvartal i fjor. Dette er den sterkeste årsveksten siden første kvartal i 2010. Sesongjusterte tall fra Eiendoms Norge viser også sterk vekst i boligprisene det siste året, etter en nedgang i mars i fjor. Med unntak av en måned med nullvekst i april har boligprisene steget kontinuerlig siden mars i fjor. I mai i år var boligprisene 11,3 prosent høyere enn i mai i 2020. Den sterke boligprisveksten må sees i sammenheng med rentekuttet til Norges Bank, samt midlertidige lettelsers i boliglånsforskriften under koronakrisen som gjorde at flere enn vanlig kunne få innvilget boliglån. Vi forventer at den sterke boligprisveksten vil avta i løpet av året og inn i 2022. Høyere boligpriser vil påvirke igangsettingen av nye boliger positivt, og vi forventer at boliginvesteringene gradvis tar seg opp i løpet av prognoseperioden.

Betydelig nedgang i industriinvesteringene

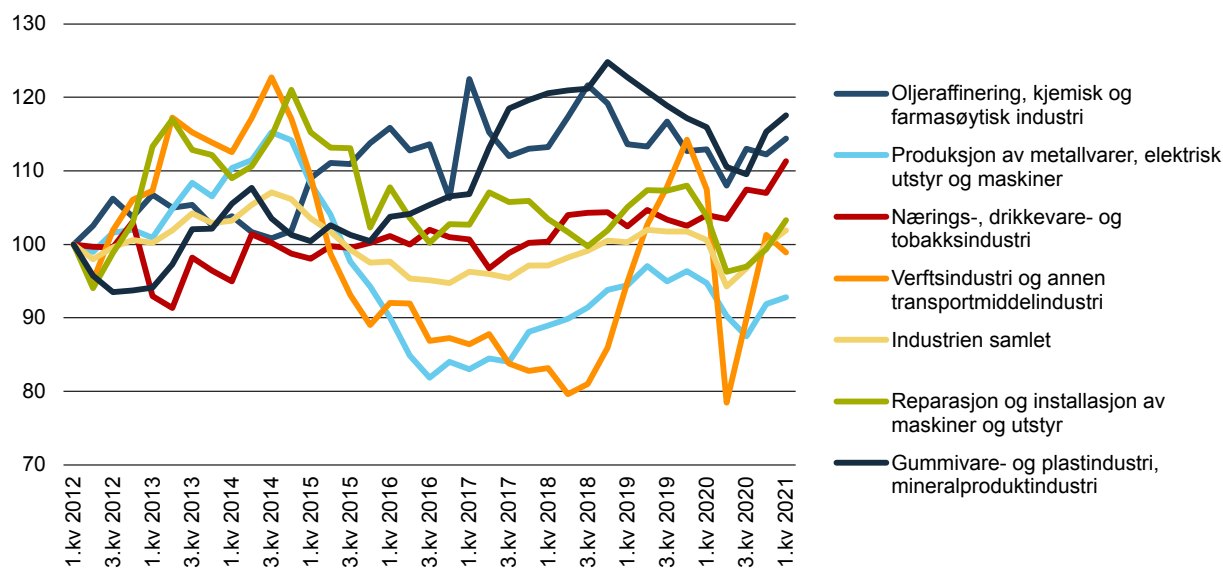
Etter en kraftig økning i 2019, falt industriinvesteringene med 11,4 prosent i fjor. De fleste industrinæringene bidro til nedgangen, men det var særlig stor nedgang innen oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri. Samtidig bidro høyere investeringer i næringsmiddelindustrien til å dempe nedgangen. Industriinvesteringene vokste kraftig i første kvartal i år som følge av en stor økning innen produksjon av papir og papirvarer.

Ifølge SSBs investeringsundersøkelse fra mai er virksomhetenes anslag på industriinvesteringene i år om lag på samme nivå som anslaget for 2020 gitt på samme tidspunkt i fjor, målt i løpende priser. Investeringsanslaget for 2021 har blitt kraftig oppjustert det siste året. En betydelig nedgang innen næringsmiddelindustrien trekker anslaget kraftig ned. Vi forventer svak, men tiltakende vekst i industriinvesteringene i løpet av prognoseperioden.

Gjeninnhenting i industriproduksjonen

Bruttoproduktet i industrien falt med 2,5 prosent i 2020. Nedgangen var størst innen produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner, samt verftsindustri og annen transportmiddelindustri. På den

Figur 9. Bruttoprodukt for industrien. Utvalgte industrinæringer. Sesongjustert. Indeksert: 1. kvartal 2012=100

Kilde: SSB (NR)

andre siden bidro økt produksjon innen næringsmiddelindustrien til å dempe nedgangen. Bruttoproduktet falt betydelig i første halvår i 2020, som følge av smittevernsrestriksjonene som ble satt i verk under koronapandemien. Etter hvert som tiltakene ble lettet på både i Norge og i utlandet har produksjonen tatt seg opp igjen gjennom andre halvår i fjor og første kvartal i år (figur 9). Flertallet av industrinæringene hadde økt produksjon i første kvartal i år, men næringsmiddelindustrien bidro mest til veksten.

SSBs konjunkturbarometer for industrien tyder på bedrede utsikter for norske industribedrifter. Utsiktene for andre kvartal 2021 er klart bedre enn tilsvarende utsikter for første kvartal 2021 fra forrige undersøkelse. Produsentene av innsatsvarer og konsumvarer er mest positive, men også produsentene av investeringsvarer har en samlet positiv bedømmelse av utsiktene for neste kvartal. Det er ventet økt ordretilgang både fra hjemmemarkedet og eksportmarkedet, og sysselsettingen er også ventet å ta seg opp. Vi venter at industriproduksjonen vil øke betydelig i løpet av 2021 og 2022, hjulpet av høyere vekst i internasjonal økonomi, samt en fortsatt svak kronekurs som bidrar til økt konkurranseevne for eksportrettet industri.

Kraftig vekst i privat konsum når samfunnet gjenåpner

Husholdningenes forbruk utgjør om lag halvparten av fastlands-BNP og har dermed stor betydning for veksten i norsk økonomi. Som følge av de strenge smittevernstiltakene som ble satt i verk i mars i fjor falt husholdningenes konsum med 6,7 prosent og var hovedårsaken til nedgangen i fastlands-BNP i 2020. Smittevernstiltakene rammet i størst grad tjenestenæringene, og til tross for en innhenting mot slutten av året ble tjenestekonsumet 10,2 prosent lavere i 2020 enn i 2019. På den andre siden vokste varekonsumet med solide 5,6 prosent som følge av en vridning i forbruket fra tjenester til varer. I første kvartal i år falt konsumet av både tjenester og varer betydelig som følge av strengere smittevernstiltak.

Husholdningenes sparing økte kraftig i fjor som følge av begrensede konsummuligheter under koronakrisen. Vi venter at spareraten vil falle gradvis mot 2022 og at dette vil bidra til sterk vekst i privat konsum

framover. I tillegg vil videre stigning i boligprisene og fremdeles lave renter bidra positivt til veksten i privat konsum, siden husholdningene også tar hensyn til sin formue når de bestemmer sitt forbruk. I takt med at gjenåpningen av samfunnet fortsetter og smittevernstiltakene blir lettet på forventer vi at husholdningenes konsum vil øke betydelig, hovedsakelig som følge av økt konsum av tjenester. Vi forventer derfor sterk vekst i privat konsum fra andre halvår i år og i 2022.

Vekst i den offentlige etterspørselen

Den offentlige etterspørselen, det vil si summen av konsum og bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning, utgjør rundt en tredel av fastlands-BNP. Ekspansiv finanspolitikk under koronakrisen har vært et viktig bidrag for å dempe nedgangen i fastlandsøkonomien. I tråd med revidert nasjonalbudsjett for 2021 har vi lagt til grunn at den offentlige etterspørselen vil vokse noe mer i år enn i fjor, og dermed utgjøre et større bidrag til veksten i fastlandsøkonomien enn i fjor.

Eksport av tradisjonelle varer tar seg opp

Som følge av koronapandemien som rammet Norges handelspartnere hardt, ble eksporten av tradisjonelle varer 2,2 prosent lavere i 2020 enn året før. Nedgangen var særlig stor i første halvår, men gjeninnhentingen i internasjonal økonomi bidro til betydelig vekst i eksporten i andre halvår. Veksten fortsatte også inn i første kvartal i år.

I takt med at veksten i internasjonal økonomi tar seg opp, venter vi at den utenlandske etterspørselen etter norske varer og tjenester vil øke gradvis i år og neste år. Til tross for at den norske kronen har styrket seg forventer vi at den holder seg på et svakt nivå historisk sett, noe som isolert sett bidrar til økt eksport fra Norge, siden norske varer relativt sett blir billigere i utlandet. Vi venter derfor at eksporten av tradisjonelle varer vil øke betydelig i 2021 og 2022.

Valutakurs og rente

De omfattende nedstengningene som ble satt i verk verden over for å begrense spredningen av koronaviruset førte til stor uro i de internasjonale finansmarkedene i fjor vår. Som følge av dette svekket den norske kronen seg dramatisk og nådde rekordsvake nivåer mot blant annet euro og amerikanske dollar i løpet av

mars. Som følge av at situasjonen i verdensøkonomien har bedret og stabilisert seg, samt en stigende oljepris, har den norske kronen styrket seg betydelig det siste drøye året. Imidlertid er det fremdeles svingninger i kronekursen som er vanskelige å fange i modellberegningene. I vår prognose har vi derfor valgt å holde eurokursen konstant på gjennomsnittlig kurs den siste måneden ut prognoseperioden. Det tilsvarer en kurs på 10,1 kroner i år, og 10 kroner neste år.

Norges Bank besluttet å holde styringsrenten på 0,0 prosent i mai. De begrunner beslutningen med at det fremdeles er usikkerhet knyttet til den videre gjeninnhenting i økonomien, og at det dermed er behov for en fortsatt ekspansiv pengepolitikk. Ifølge deres siste renteprognose vil styringsrenten etter all sannsynlighet øke gradvis fra andre halvår 2021, etter hvert som forholdene i økonomien normaliseres. I våre beregninger har vi lagt til grunn at pengemarkedsrenten vil utvikle seg i tråd med Norges Banks siste renteprognose.

Gjeninnhenting i norsk økonomi fortsetter

En tredje smittebølge flere steder i landet og strengere smittevernsrestriksjoner førte til en nedgang i fastlands-BNP i første kvartal i år, og et midlertidig opphold i gjeninnhenting i norsk økonomi. I løpet av andre kvartal har flere regionale og nasjonale smittevernsrestriksjoner blitt lettet på, og regjeringen valgte i slutten av mai å gå til steg to i sin gjenåpningsplan. Vi legger til grunn at vi unngår nye større nasjonale og regionale smittebølger, men at lokale smitteutbrudd fremdeles kan forekomme, og at regjeringen kan fortsette med sin gjenåpningsplan utover sommeren. Vi venter derfor en kraftig gjeninnhenting i norsk økonomi i løpet av de neste årene. Som årsgjennomsnitt venter vi en økning på 3,8 prosent i år og 3,7 prosent i 2022 i BNP for Fastlands-Norge. Vi venter at de fleste etterspørselskomponentene vil bidra til veksten i norsk økonomi i år og neste år. Særlig økt konsum av tjenester forventes å bli en sterk bidragsyter de to kommende årene. Vi forventer også at den økonomiske veksten blant Norges handelspartnere vil ta seg opp fram mot 2022. Dette vil gi økt etterspørsel etter norske varer og tjenester, og økt eksport vil også bidra betydelig til veksten i norsk økonomi de to nærmeste årene. En nedgang i oljeinvesteringene ventes imidlertid å dempe veksten noe, særlig i 2022, men i mindre grad enn i 2020.

Utviklingen av koronapandemien utgjør fremdeles den største usikkerhetsfaktoren i vurderingen av utsiktene framover. Vaksineringen har kommet godt i gang både i Norge og hos våre handelspartnere, og i Norge forventes det at alle som ønsker vil være fullvaksinerte i løpet av september. Vaksinene som er tilgjengelig har så langt vist seg å være effektive også mot ulike mutasjoner av koronaviruset, men så lenge store deler av verden ikke har kommet tilstrekkelig langt i vaksineringen eksisterer det en risiko for at det oppstår nye mutasjoner som dagens vaksiner ikke er effektive mot. Det vil kunne medføre nye smitteutbrudd, nedstengninger og senere gjeninnhenting i både norsk og internasjonal økonomi enn vi har lagt til grunn i denne prognosen.

Tabell 3. NAVs prognose for utviklingen i norsk økonomi i 2021 – 2022. Prosentvis vekst om ikke annet er angitt

	2021	2022
Arbeidsmarked		
Registrerte helt ledige	95 000	75 000
Registrerte helt ledige i prosent av arbeidsstyrken	3,3	2,6
AKU-arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken	4,5	4,3
Sysselsettingsvekst (AKU)	0,4	0,9
Arbeidsstyrkevekst (AKU)	0,4	0,7
Sysselsettingsandel (AKU), nivå	67,0	67,7
Yrkesdeltakelse, nivå	70,5	70,8
Realøkonomi		
Konsum i husholdninger mm	4,3	6,8
Bruttoinvesteringer Fastlands-Norge	1,5	0,8
- Boliginvesteringer	2,5	5,3
Petroleumsinvesteringer	-0,2	-3,5
Eksport	2,7	6,8
- Tradisjonelle varer	8,0	2,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge	3,8	3,7
Valutakurs og oljepris (nivå)		
NOK per euro	10,1	10,0
Råoljepris i dollar	64,7	63,0

Kilde: NAV

NAVs arbeidsmarkedsprognose

Innføringen av trinn to i regjeringens gjenåpningsplan³ ved utgangen av mai med lettelse i de nasjonale smitteverntiltakene, samt lettelse i lokale tiltak i Oslo og flere kommuner i Viken, førte raskt til en betydelig nedgang i den registrerte arbeidsledigheten. Etter å ha holdt seg stabil på 4 prosent av arbeidsstyrken siden januar, falt den registrerte arbeidsledigheten til 3,5 prosent i mai ifølge sesongjusterte tall. Det tilsvarer 100 400 helt ledige og en nedgang på nesten 13 000 fra april til mai. Uketallene fra NAV viser at antallet helt ledige har gått ytterligere ned i begynnelsen av juni. Som tidligere under koronapandemien, skyldes denne nedgangen hovedsakelig en nedgang i antall permitterte.

Framgang i vaksineringsen av befolkningen og en avtakende trend i smittetallene og innleggelser som følge av covid-19, tyder på at den gradvise gjenåpningen av samfunnet kan fortsette. Selv om det fortsatt knyttes usikkerhet til utbrudd av nye virusvarianter, og midlertidige, lokale innstramminger i smitteverntiltak kan forekomme, forventer vi at arbeidsmarkedet vil fortsette å bedre seg fram mot 2022. Vi anslår at det i gjennomsnitt vil være 95 000 helt ledige i år og 75 000 neste år. Dette innebærer en registrert arbeidsledighet på henholdsvis 3,3 og 2,6 prosent av arbeidsstyrken i 2021 og 2022.

Ifølge tall fra Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) holdt sysselsettingen seg stabil fra fjerde kvartal i fjor til første kvartal i år, mens antall personer i arbeidsstyrken falt og dermed også arbeidsledigheten. Disse tallene er sesongjusterte og justerte for bruddet som AKU-omleggingen fra januar 2021 av medfører. Det første estimatet på bruddet tyder på at både nivået på sysselsettingen, arbeidsledigheten og antall personer i arbeidsstyrken er høyere enn ved den gamle AKU.⁴ Både tall fra NAV og SSB på ledige stillinger viser at etterspørselen etter arbeidskraft har tatt seg opp siden andre halvår i fjor, og vi venter en moderat vekst i sysselsettingen fram mot 2022. Høyere yrkesdeltakelse etter hvert som

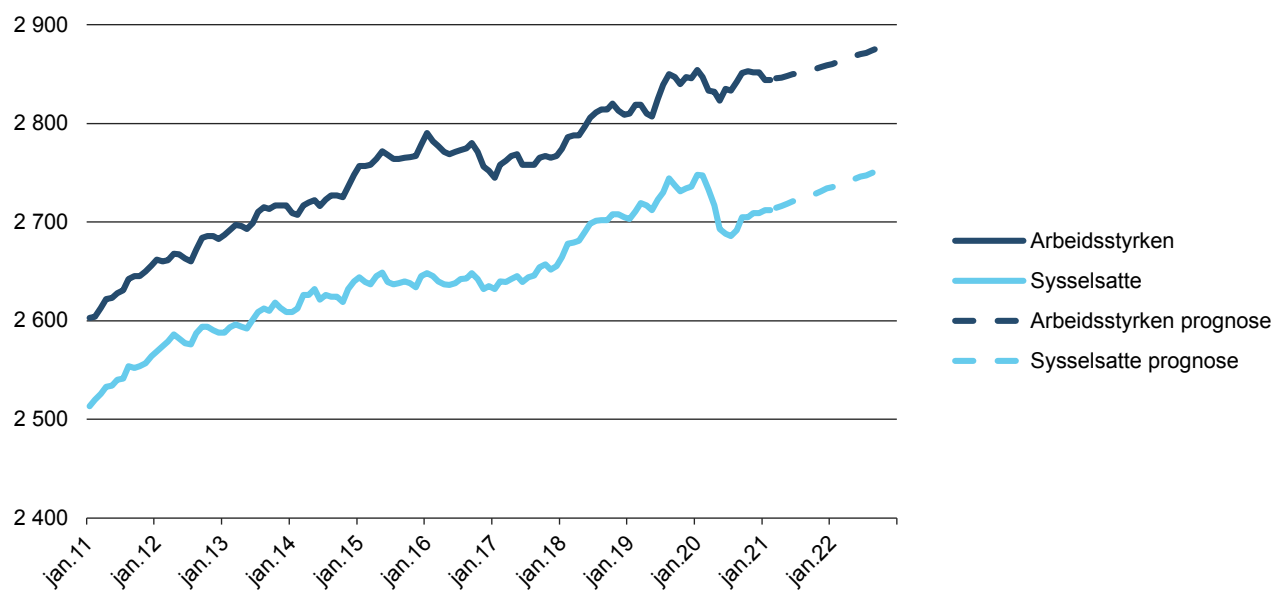
arbeidsmarkedet bedrer seg vil bidra til at antall personer i arbeidsstyrken også vil øke til tross for lav befolkningsvekst (figur 10). AKU-ledigheten har vist mindre endringer enn den registrerte arbeidsledigheten under koronapandemien. Det må sees i sammenheng med at permitterte er regnet som arbeidsledige i NAVs statistikk fra dagen de melder seg som arbeidssøkere, mens de er regnet som sysselsatte midlertidig fraværende fra arbeid de første tre månedene av permitteringen. Derfor venter vi en mindre nedgang i arbeidsledigheten målt med AKU enn i den registrerte arbeidsledigheten (tabell 3). Vi har tatt hensyn til bruddet som følge av AKU-omleggingen i våre beregninger. Størrelsen på bruddet kan imidlertid bli revidert når det foreligger flere observasjoner etter omleggingen, av den grunn er anslagene på AKU-variablene i denne prognosen ekstra usikre.

Vi venter en større nedgang i antallet helt ledige de nærmeste månedene og at nedgangen avtar ut prognoseperioden (figur 11). Etter hvert som flere restriksjoner knyttet til servering, fritid og kultur lettes på, vil flere av de som fortsatt er permitterte komme tilbake til jobb, og behovet for arbeidskraft i disse næringene vil øke. Selv om vi antar at mange permitterte nå vil komme tilbake i jobb de neste månedene, vil det i noen næringer ta lang tid før etterspørselen er tilbake der den var før pandemien. Pandemien vil også føre til noen varige endringer, for eksempel i bruk av hjemmekontor, digitale møter og liknende, som også vil resultere i endringer i behovet for arbeidskraft. Antall konkurser kan også øke når støtteordningene til bedrifter berørte av koronatiltak utfases. Noen permitterte kan derfor miste muligheten til å komme tilbake til tidligere arbeidsgiver. Vi venter også at flere vil melde seg i arbeidsmarkedet. Samtidig er andelen langtidsledige unormalt høy, og risikoen for at mange av disse vil fortsette å være ledige i lang tid framover er stor. Antallet registrerte helt ledige vil dermed fortsatt være høyere ved utgangen av 2022 enn det var i forkant av koronakrisen, men nærmere mer normale nivåer historisk sett. Til sammenlikning tilsvarer den registrerte arbeidsledigheten i 2022 på 2,6 prosent av arbeidsstyrken gjennomsnittet for perioden 2005 – 2019, de 15 årene før koronapandemien inntraff.

³ Se regjeringens plan for gradvis gjenåpning av samfunnet [her].

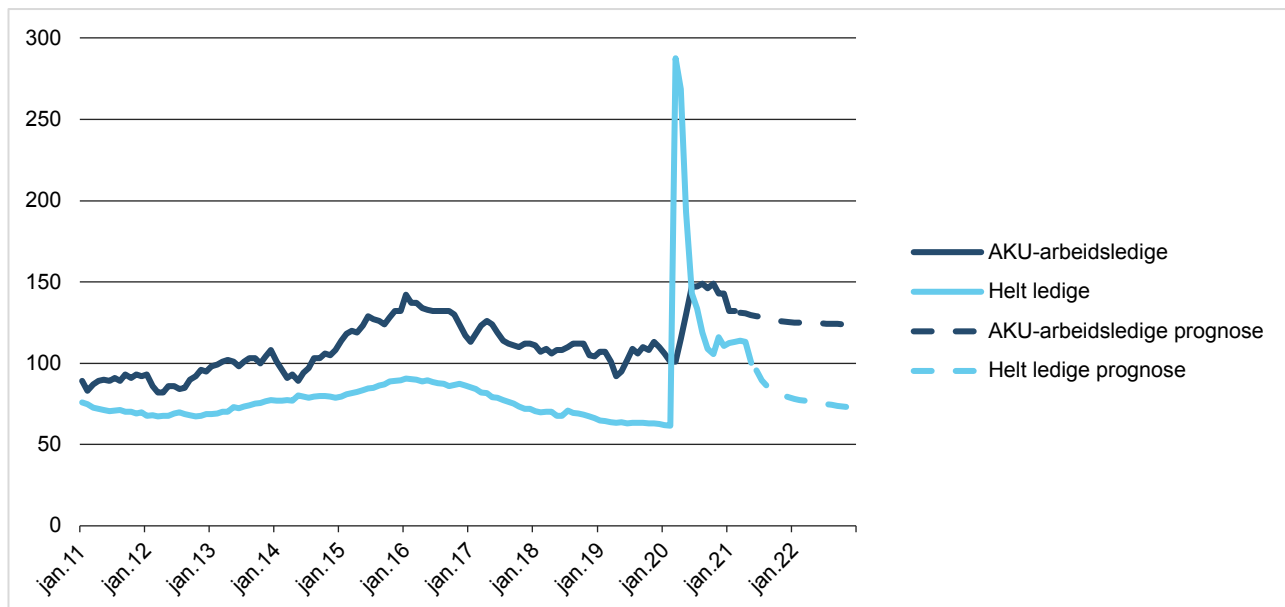
⁴ Se artikkelen <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/stabil-sysselsetting>

Figur 10. Antall personer i arbeidsstyrken og antall sysselsatte ifølge AKU. 1000 personer. Sesongjusterte tall

Kilde: SSB og NAV

Figur 11. Antall registrerte helt ledige og ledige ifølge AKU. 1000 personer. Sesongjusterte tall

Kilde: SSB og NAV

Tabell 4. Befolkning i yrkesaktiv alder, arbeidsstyrken, sysselsatte og arbeidsledige ifølge AKU

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Befolkning 15-74 år	3 850 000	3 896 000	3 935 000	3 966 000	3 993 000	4 015 000	4 035 000
Arbeidsstyrken	2 723 000	2 764 000	2 769 000	2 763 000	2 802 000	2 830 000	2 840 000
Sysselsatte	2 624 000	2 639 000	2 638 000	2 647 000	2 694 000	2 724 000	2 710 000
Yrkesdeltakelsen	70,7 %	71,0 %	70,4 %	69,7 %	70,2 %	70,5 %	70,4 %
Sysselsettingsandel	68,2 %	67,7 %	67,0 %	66,7 %	67,5 %	67,8 %	67,2 %
AKU-arbeidsledige	98 000	125 000	131 000	117 000	108 000	106 000	130 000
Registrerte helt ledige (NAV)	75 254	80 561	83 813	74 235	65 547	63 451	141 939

Kilde: SSB og NAV

Makromodellen KVARTS

NAVs prognose om utviklingen i norsk økonomi og arbeidsmarked er basert på modellsimuleringer vi har gjort med den makroøkonometriske modellen KVARTS. KVARTS er en modell for norsk økonomi utviklet av SSB. Modellen er estimert på data fra nasjonalregnskapet og basert på økonomisk teori. For mer informasjon om modellen, se *MODAG og KVARTS - SSB*.

Referanser

Bratsberg, Bernt, Simen Markussen, Oddbjørn Raaum, Knut Røed og Annette Alstadsæter (2021). *Sysselsettingsutviklingen 2020*. Lysarkserie publisert på Frischsenterets hjemmeside.